

Repensar el territori

Guillem Viladot

ESCRITOR

Com es pot veure, el títol d'aquest paper és donat pel premi d'assaig "Josep Vallverdú" de l'any 1988, que fou atorgat al llibre de l'Oriol Pi de Cabanyes titulat *Repensar Catalunya*. Aquesta designació ha restat de seguida emblemàtica i imprescindible a l'hora de reflexionar sobre el nostre país.

Repensar el país, doncs. Aquesta és, ben segur, la tasca més urgent. Una tasca, però, d'exercici constant. Repensar el territori des de l'anàlisi d'allò que ell mateix genera. Perquè sobre una societat tan canviant per acció d'estímul tan diversos, no hi podem reflexionar des d'ancoraments reculats o, encara pitjor, des d'abstraccions narcisistes d'allò que no hem estat mai però que una voluntat, entre romàntica i arribista, ha pretès de ser.

Aquest repensar no és, ni de bon tros, una feina que es pugui atribuir en exclusiva als polítics, sinó que més aviat pertoca a tothom i en totes direccions. Fonamentalment, sembla que hi ha dos espais a repensar: un que podríem anomenar-lo dinàmic i un altre que podríem qualificar-lo d'estàtic.

L'espai dit dinàmic abraça totes aquelles activitats humanes que generen riquesa i que abasten des de la investigació, la tecnologia i la indústria fins a la creativitat literària i artística.

Durant molt de temps, l'apologia de Catalunya era feta tan sols des d'aquest darrer aspecte, o sigui des de la reflexió de l'espai dinàmic, i en especial des del fet literari, potser perquè la llengua sempre s'ha considerat el signe d'identitat més eloqüent i amb més necessitat d'emfasitzar. Diu Prat de la Riba en el seu llibre *La nacionalitat catalana*: "El poble que no ha sabut construir una llengua pròpia és un poble esguerrat, perquè la llengua és la manifestació més perfecta de l'esperit

nacional i l'instrument més poderós de la nacionalització i, per tant, de la conservació i la vida de la nacionalitat." (Barcelona, 1906). Pel que fa a l'art català, en canvi, si bé gràcies a ell han quedat senyalats amples espais de prestigi, el seu reconeixement sovint ens ha arribat de fora, en el sentit que s'ha gosat de valorar els artistes catalans quan ja havien estat "descoberts" fora del país.

Per una altra banda, l'apologia de la indústria, la ciència i la tècnica ha ocupat un espai més aviat reduït, i ara que és palesa la necessitat de fer-la relacionant-la amb les implicacions amb el món europeu, hom s'adona de les mancances de què patim en aquest sentit i del perill d'una imperialització cada cop més accentuada amb la presència de les multinacionals que, si no provoquen una reacció immediata i el país no persevera en la feina de posar-se al dia, és possible que sigui víctima d'una fagocitació irreversible.

Allò que contemplarem en aquest paper serà la forma de repensar l'element estàtic del país que no implica, ni de bon tros, reeditar els emblemes nostrats que durant tant de temps han motivat un nacionalisme tan poc operant com reduccionista. La intenció podria contemplar els espais que sempre han il·lustrat, des de la seva existència més reculada, una manera de ser constant: el paisatge, la geografia, l'arquitectura i l'urbanisme, si bé, per l'espai de què disposem, farem esment dels dos primers.

Tot sembla indicar que el paisatge català necessita una reflexió atenta ja que, per implicacions tan òbvies com complexes, o potser no tant, la metròpoli contempla el paisatge català des d'unes parcel·lacions ben alarmants, parcel·lacions que si a cops són explicables, en altres no ho són pas gens. Així, per exemple, el desco-

neixement que la població urbana té del territori perifèric ponentí, es deu a certes barreres naturals que no s'han superat fins fa poc. Un exemple clar en seria el Desert d'Urgell existent fins a la construcció del canal del mateix nom. Aquell desert, convertit en una fixació fronterera, ha abonat la mandra metropolitana de tal manera que reconèixer la seva desaparició, i l'aparició substitutòria de les autopistes, amb la conseqüent invitació a anar més enllà de la Panadella i poder comprovar que hi ha unes altres àrees tan catalanes com les orientals, no és pas una empresa fàcil. En tot cas, d'aquesta mandra se'n salvarien els caçadors que ancestralment han participat de la geografia ponentina motivats per incentius tan superficials com poden ser una perdiu o una llebre. I en aquesta superficialitat sovint hi ha estat present un cert esperit espanyolista, com si el caçador anés a realitzar-se cinèticament a l'estranger.

I un altre exemple de com la societat urbana estava girada d'esquena a la perifèria de la metròpoli, el tenim en el cas de la urbanització de la costa sud que ha caigut fonamentalment a mans no catalanes perquè la metròpoli no "pensava" que hi pogués haver gran cosa més enllà de Sitges malgrat l'Arc de Berà i el Pont del Diable.

Repensar els aspectes estàtics de Catalunya, és voler fer presents àmbits que no produeixen riquesa i, per tant, en una societat absolutament absorbida pel lucre, no interessa la reflexió d'allò que no aporta benefici. Un polític molt assenyalat ho manifestà un dia amb aquestes esgarrifores paraules: s'ha d'abandonar tot allò que no sigui rendible; si el Pallars no ho és, quedarà fora dels nostres plans d'explotació...

Però repensar el país, repensar el canemàs físic que ha servat

sempre la realitat catalana, sembla que no acaba de lligar amb els aspectes creatius de riquesa. La geografia catalana, en tot cas, esdevé una altra mena de riquesa: la fidelitat, la que fa possible un tarannà. Catalunya és tot un complex tan real com bigarrat que perdura per damunt de modes, filosofies, polítiques i contingències: hi ha la seva configuració física, territorial, de la qual no es pot ignorar cap racó, perquè en certa manera vindria a ser com ignorar un tros de nosaltres matei-

xos. Es dins aquest espai geogràfic on es genera tot allò que dinàmicament ha estat, és i pot ser el país. Som doncs, una geografia: muntanya, mar, plana, herms, rius, torrenteres, regadius,... Només una consciència que abasti tota aquesta Catalunya física, que és bandera de sí mateixa, pot atorgar un sentit de fermesa, de perdurabilitat i de fidelitat al fruit resultant de repensar el país. És a dir, cal reflexionar constantment l'escenari damunt el qual escau allò que som en cada moment

històric, perquè sense aquest àmbit físic de fronteres tan clares, la nostra història podria ser una història qualsevol.

Podem ser invaïts, podem ser agredits amb llengües estranyes i amb ideologies foranes, però mentre sigui ben present en nosaltres la nostra geografia, disposarem d'un territori on recolzar el sentit profund de la nostra identitat.

G. V. □

L'eixida per

